o menys penjant, ni l'expressió dolorosa o serena, no garanteixen la vida ni certifiquen la defunció. Si tenim la seguretat que el Crist fou representat mort, és a causa dels «davallaments», on la mort del Crist no deriva tampoc de cap evidència plàstica sinó d'un imperatiu temàtic.

Segurament, aquest detall que he volgut comentar, no té una major trascendència, i és més anecdòtic que simptomàtic; perquè no em sembla útil ni convincent per a ningú, una classificació que no resol el problema, perquè resta incompleta; que es fonamenta en una diferència (viu o mort) totalment inapreciable plàsticament; i que es recolza en el fet de tenir el ulls oberts o tancats; detall que depèn d'una simple pinzellada a l'abast de qualsevol manipulador de qualsevol època.

NOTES

1. Rafael BASTARDES I PARERA: *Les talles romàniques del Sant Crist a Catalunya*. Barcelona 1978. Artestudi, Col. «Art romànic» núm. 9.

2. Rafael BASTARDES I PARERA: *Els davallaments romànics a Catalunya*. Barcelona 1980. Artestudi, Col. «Art romànic» num. 13.

3. Rafael BASTARDES I PARERA: *La presència del nu al romànic català*. Estudi començat fa molts anys, volia analitzar el tema en el seu triple aspecte: eròtic, estètic i documental. (Inacabat).

4. Rafael BASTARDES I PARERA: *El capitell d'Adam i Eva*. Barcelona febrer 1988. (Inèdit).

5. Gabriel MILLET: *Recherches sur l'iconographie de l'evangile au XIVe. XVe. et XVIe. siècles d'aprés les monuments de Mistra, de la Macédonie et du Mont-Athos*. París 1916, pàgs. 396 i ss.

6. Louis RÉAU: *Iconographie de l'art Chrétien*, vol. II-2, París 1957, pàgs. 475 i ss.

7. Rafael BASTARDES I PARERA: *Les majestat nues a Catalunya*, a «Quaderns d'estudi medievals» núm. 11 Barcelona 1983; publicat el 1987, amb greus mancances de text. Amics de l'Art Romànic en tenen un exemplar corregit, com també les 4 principals biblioteques públiques de Barcelona.

BIBLIOGRAFIA

GUMI, Jordi - LLUÍS I MONLLAÓ, Ramon: *Diccionari de tècniques pictòriques*. Edicions 62. Col·lecció Massana, 2. Barcelona, 1988. 204 págs., il·lustracions.

El nostre país i la nostra llengua està mancada de treballs monogràfics com l'aportació que representan aquest llibre, en el qual els seus autors han incorporat termes propis dels oficis o tècniques que hauran de figurar en un futur diccionari general del català. Els autors, excel·lents professionals, assenyalen en els seus desitjos: «Qualsevol activitat genera un seguit de mots que, amb el pas del temps, acaben configurant un lèxic propi, lògicament, un vocabulari especialitzat. La pintura i el dibuix l'expressen amb una gran quantitat de paraules, unes d'específiques, unes altres provinents del llenguatge usual, que identifiquen la seva tecnologia i caracteritzen l'ofici i l'àmbit de la seva influència. Aquest lèxic és el que ha generat el present Diccionari». Els dibuixos explicatius permeten una millor identificació dels objectes o les eines. Completa aquest diccionari un vocabulari castellà-català, llàstima que no es fes el mateix amb un de català-castellà.

Hem d'expresar la nostra satisfacció que J. Gumí i R. Lluís i Monllaó hagin posat en mans dels estudiants, tant de les facultats com de les escoles superiors, així com els estudiosos o professionals, un llibre tan útil per a disposar d'una llengua especialitzada i poder evitar tota mena de barbarismes o paraules estranyes a una activitat cultural de tanta tradició a la nostra terra.

J.F.C.